

Posudek školitele

na disertační práci, zpracovanou na Katolické teologické fakultě UK

Doktorand: ThLic. Tomáš Kotrlý

Téma práce: Pohřeb a hřbitov v legislativě Kodexu kanonického práva s přihlédnutím k právu České republiky

Rok předložení: 2009

Disertant není v daném tématu zdaleka nováčkem – naopak je možno konstatovat, že mu „zasvětil“ značnou část svého odborného života. V roce 2007 obhájil na Katolické teologické fakultě UK rigorózní práci na příbuzné téma (Teologicko – filosofická východiska církevního pohřbu a vývoj jeho právní úpravy s přihlédnutím k právu České republiky) a získal tak akademický titul licenciáta teologie.

Předkládaná rozsáhlá disertační práce (celkem 399 číslovaných stran) představuje vyvrcholení disertantova výzkumu v dané oblasti a vznikla za podpory Grantové agentury Univerzity Karlovy (GAUK, č. 380/2006). Práce je rozdělena do dvou dílů a v jejich rámci do pěti kapitol.

První díl je (po seznamu grafů a úvodu) věnován jednak metodě práce (1), jednak podrobnému přehledu vývoje kanonické právní úpravy pohřbů a pohřebišť včetně jejich římskoprávních pramenů (2).

Druhý díl reprodukuje jednak právní úpravu tohoto tématu v obou západních kodexech kanonického práva – z roku 1917 (3) i z roku 1983 (4), jednak konfesně právní (tedy sekulární) úpravu – jak mezinárodní, tak především českou (5).

Následuje seznam použitých zkratk, výkaz bibliografie, české a anglické resumé, tři přílohy (1. dekrety Quoad cadaverum cremationes a Quoad corporum cremationem a responsum De crematione cadaverum a jejich překlad do češtiny; 2. devět odpovědí či instrukcí římských dikasterií – v latinském originálu i v českém překladu; 3. Platný řád neveřejného pohřebiště Řádu rytířů Kristových), jmenný rejstřík a českou i anglickou anotaci. Práce je opatřena pěti grafy a bohatým poznámkovým aparátem, který mimo jiné vhodně reprodukuje originální (zvláště latinské) texty v práci citovaných dokumentů. Práce je současně předkládána i v elektronické podobě.

Za volnou přílohu práce je možno považovat i kandidátovu publikaci zpracovanou ve spoluautorství s dr. Vojtěchem Eliášem z katedry pastorálních oborů a právních věd KTF UK v rámci výzkumného záměru Ministerstva pro místní rozvoj ČR, jež je v současnosti ústředním orgánem státní správy v oblasti pohřebnictví, a sice Přehled veřejných a neveřejných pohřebišť v České republice.

Po **formální** stránce nelze práci téměř nic vytknout: má sevřenou a logice věci odpovídající strukturu, je přehledná a čerpá z řady českých i cizojazyčných pramenů (i nepublikovaných) a literatury, z práva kanonického (obecného i partikulárního), českého i mezinárodního veřejného. Zmínit je třeba i použitou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva ve Strasburgu, Ústavního soudu České republiky a dalších soudů, jakož i genezi některých pro téma důležitých normativních právních aktů. Lze říci, že disertant vytěžil prakticky všechny dostupné prameny i literární zdroje, které mají ve vztahu k pojednávanému tématu nějakou závažnější relevanci, a těch není málo. Také po jazykové stránce není práci co vytknout. V případě vytištění práce by bylo třeba odstranit četnější překlepy zejména v latinském textu (např. na str. 45, 47, 48, 50, 51, 52 atd.), které jsou ovšem při množství reprodukováných latinských dokumentů omluvitelné. V takovém případě bych také doporučoval rozšířit práci o věcný rejstřík. Jinak práce nepochybně splňuje všechna formální kritéria pro vědecké práce tohoto druhu.

Daleko významnější je **obsahové** zhodnocení předkládané disertační práce. Úctyhodná je při tom šíře autorova záběru: třebaže (jak už z názvu vyplývá) těžiště práce spočívá v analýze platné normativy církevních pohřbů a církevních hřbitovů, přesto disertant činí rozsáhlé sondy do právních dějin (počínaje archaickým obdobím římského práva – Zákonem XII desek), a je třeba tento jeho počin vysoce hodnotit jako podmínku pro komplexní uchopení dané problematiky. Tento přístup je o to cennější, že se v současné právní vědě (nejen u nás, nýbrž celosvětově) projevuje výrazná právním pozitivismem inspirovaná tendence k potlačování historie práva ve prospěch právní dogmatiky zaměřené na platné právo. Autor správně vytušil, že bez poznání vlastních kořenů musí poznání platného práva přinejmenším ulpět na povrchu.

Nejde však jen o kontext historický, nýbrž i věcný. Otázky právní úpravy pohřbu a hřbitovů nelze komplexně pojednat bez toho, že by byly alespoň stručně zmíněny fenomény související, jako je testament, mezinárodní přeprava zemřelých, exhumace apod., což autor činí.

Téma autorovy práce má výrazně interdisciplinární charakter (teologie, kanonické právo, liturgické právo, sekulární právo – národní i mezinárodní, dějiny – církevní i profánní, obecné i české), a tak k němu také disertant s obdivuhodnou profesionalitou přistoupil. Neméně významnými jsou i teologické aspekty práce, jimiž disertant doprovází svou analýzu kanonických právních předpisů; ty činí disertaci použitelnou i v oblasti pastorální teologie. Práce je navíc aktuální už jen tváří v tvář fenoménu „pohřbu bez obřadu“, který se v České republice lavinovitě šíří; souvislost s etikou (přesněji řečeno: s jejím úpadkem) je zde nasnadě. Konečně autor připomíná dnes i v západní katolické církvi poněkud opomíjenou „legitimitu konání živých ve prospěch nebožtíků“ (s. 113).

Třebaže nejde o primární požadovanou vlastnost doktorské práce, přesto nemohu nezmínit její až encyklopedický charakter, který z ní činí užitečné právní kompendium ve věcech církevních pohřbů a hřbitovů.

Vědecké novum práce spatřuji jak v multidisciplinárním přístupu k zadanému tématu, tak zejména v komplexnosti jeho zpracování, které nejen v české, ale ani v zahraniční literatuře nemá (alespoň pokud je mi známo) obdoby.

K práci mám několik drobných věcných připomínek, které se ovšem netýkají merita věci, a sice: 1) chybný údaj o promulgaci Korpusu kanonického práva papežem Řehořem XIII. (s. 19); Corpus iuris canonici ve skutečnosti nikdy nebyl jako celek vyhlášen a ponechal si charakter svodu práva až do derogace svých norem Kodexem kanonického práva z roku 1917, jak je správně uvedeno na s. 158. 2) Koncil svolaný papežem Klementem V. v letech 1311 – 1312 se nekonal ve Vídni (s. 118), nýbrž v jihofrancouzském městě Vienne, jak je správně uvedeno na s. 144. 3) První oficiální sbírkou kanonického práva nebyly Dekretály

Řehoře IX. z roku 1234, nýbrž *Compilatio tertia*, promulgovaná papežem Innocencem III. roku 1210 zasláním textu boloňské univerzity (s. 124). 4) Sotva lze pochybovat o tom, že Ekumenický direktář je obecně závazným právním předpisem, který má vůči Kodexu kanonického práva povahu zvláštního zákona – *lex specialis* a je s ním též právní síly (s. 246). 5) Je evidentní (a nikoli „nedořešenou otázkou“), že lidské pozůstatky zásadně a *prima facie* nemohou být předmětem dědictví, protože tento právní institut upravuje přechod majetku *mortis causa* (s. 263); určitých výjimek (např. relikviářů s lidskými ostatky) je si nicméně autor dobře vědom.

Uvedené poznámky přirozeně nijak nesnižují objektivně vysokou vědeckou úroveň předkládané disertace.

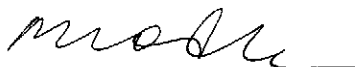
Naproti tomu je třeba velmi kladně hodnotit, že autor v prvním dílu práce neopomíjí velmi důležitou analýzu pojmů pro dané téma klíčových. Jedná-li se o středověkou právní úpravu, čerpá autor nejen z (lépe či hůře) dostupných sbírek kanonického práva, nýbrž i z dochovaných děl významných dekretistů a dekretalistů (Huguccius, Johannes Andreae, Henricus de Segusia, Johannes Teutonicus, Panormitanus a další). Z přehledu právního vývoje nastíněného disertantem zřetelně vyplývá, jak papežská rozhodnutí učiněná původně v individuálních záležitostech získávala díky své autoritě normativní charakter. Právně zcela korektní je autorovo pojednání o rozporném kanonickém charakteru trestu odepření církevního pohřbu v druhém dílu práce (s. 168nn, 232nn). Autor také zřetelně demaskuje protagonisty pohřbu žehem (tj. zejména svobodné zednáře) a jejich skutečné záměry spojené s propagací této formy pohřbívání (s. 174n), což vysvětluje následnou přísnou reakci církevní legislativy. Po odpadnutí důvodů byl zákaz kremace revokován, nicméně doposud neexistuje obřad pro uložení urny, po němž je v praxi častá „poptávka“ (= otázka *de lege particulari ferenda*). Až úsměvně působí autorův (ovšem podložený) závěr, že totiž „environmentální úvahy, které kdysi napomohly rozšíření kremace, ji nyní zpochybňují“ (s. 284). Velmi zajímavý je také autorův postřeh, že „pohřbívání lidských pozůstatků ... členů menšin obvykle na všech hřbitovních polích, ve kterých pohřbívá majorita, signalizuje poslední ze stadií, kdy menšinová skupina směřuje k asimilaci do dominantního kulturního proudu společnosti“ (s. 290).

Lze uzavřít, že i po obsahové stránce práce splňuje všechny požadavky kladené na vědecké práce toho druhu.

Z á v ě r :

Ze všech důvodů výše uvedených předloženu disertační práci kandidáta ThLic. Tomáše Kotrlého velmi rád doporučuji k obhajobě. Pro udělení vědecko-akademického titulu Th.D. mluví i disertantova publikační činnost (viz s. 351n disertační práce).

V Praze dne 27. 3. 2009

Prof. JUDr. Antonín Hrdina, DrSc.
školitel